Rozhovory s aktérmi ŽŠR

Rozhovory s aktérmi ŽŠR boli náročné najmä na vzájomnú časovú koordináciu. Preto aj ich realizácia prebiehala v pomerne veľkom časovom rozpätí od 24.2.2012 do 9.6.2012. Respondentov sme vyberali tak, aby vždy tvorili pár (pedagóg – žiak) z rovnakej školy. Školy sme sa snažili vybrať tak, aby boli zastúpení zriaďovatelia štátni, cirkevní aj súkromní. Jeden rozhovor sme naplánovali s bývalým členom (podpredsedom) ŽŠR a súčasným mládežníckym lídrom v meste Nitra. Celkovo sme tak oslovili 9 respondentov. Na požiadavku reagovalo pozitívne a rozhovor sa nám podarilo uskutočniť v 7 prípadoch.
Rozhovor bol s každým respondentom najskôr dohodnutý telefonicky, pričom bol objasnený dôvod a cieľ takéhoto rozhovoru. Následne boli respondentom otázky zaslané mailom, po ktorom nasledovalo osobné stretnutie. V dvoch prípadoch (koordinátorka a predsedníčka ŽŠR z rovnakej školy) bola po tejto fáze vzájomnej komunikácie spolupráca odmietnutá bez udania dôvodu.
Cieľom osobného stretnutia bolo zachytiť autentické výpovede respondentov na pripravené otázky, ich osobné postoje a motiváciu k problematike ŽŠR. Z dôvodu väčšej spontánnosti odpovedí a otvorenosti respondentov neboli rozhovory zaznamenávané na diktafón, ale formou poznámok, ktoré boli spracovávané ihneď po skončení rozhovoru.

Súkromná stredná umelecká škola, Nitra

Riaditeľka školy (A1)

Rozhovor s riaditeľkou školy prebiehal v polovici mája 2012. Riaditeľka pôsobila v čase rozhovoru vo funkcii druhý rok, pričom škola existovala rovnako dlhú dobu. Pozoruhodné je, že od začiatku existencie školy, funguje aj ŽŠR. Situácia bola na tejto škole špecifická, keďže na škole existovala len jedna trieda s pomerne malým počtom žiakov. Napriek tomu boli vedením školy zorganizované voľby predsedu triedy, ktorý sa stal zároveň aj prvým predsedom ŽŠR na tejto škole. V ďalšom roku existencie školy, bol rovnaký princíp zvolený aj u novoprijatých žiakov, pričom zaujímavo bolo vyriešené predsedníctvo ŽŠR, keď obaja predsedovia jediných dvoch tried na škole sa stali zároveň aj kolektívnym predsedníctvom ŽŠR. Nakoľko škola len rozbieha svoju činnosť, podstatná je aj predstava riaditeľky o budúcnosti ŽŠR, ktorá by mala mať podľa nej predsedu zvoleného z pomedzi predsedov tried a predsedov budú tvoriť zvyšní traja predsedovia tried. Ostatní žiaci školy budú tvoriť členstvo ŽŠR.
Aj keď na škole nevedú žiadnu oficiálnu dokumentáciu k činnosti ŽŠR a nemajú plán pravidelných stretnutí, je vidieť, že vedenie školy sa snaží ŽŠR podporovať a núti žiakov komunikovať o problémoch, ktoré potrebujú alebo chcú riešiť. To je vidieť aj na požiadavke riaditeľského voľna, ktoré uviedla ako príklad tak riaditeľka, ako aj predsedníčka ŽŠR v nasledujúcom rozhovore. Podľa slov riaditeľky sa zo 17 žiakov

v prvom roku aktívne do procesu tvorby ŽŠR a jej aktivít zapájalo asi 14 žiakov. To svedčí o tom, že vedeniu sa darí vytvárať na škole tímového ducha a otvorenú atmosféru, čo je podporené aj ústretovosťou a ochotou spolupracovať so žiakmi. Potvrdzujú to aj slová predsedníčky ŽŠR na tejto škole, keď odpovedala, že komunikácia s vedením školy prebieha priateľsky a priamo a atmosféra na škole je otvorená a priateľská.

Predsedníčka Žiackej školskej rady(A2)

Rozhovor s Predsedníčkou Žiackej školskej rady prebiehal v polovici mája 2012. Predsedníčka pôsobila v čase rozhovoru vo funkcii druhý rok, čo je zároveň aj doba existencie ŽŠR na škole. Stala sa tak historicky prvou predsedníčkou žiackej samosprávy na tejto škole. Na rozdiel od riaditeľky predsedníčka videla len štyroch aktívnych členov. Pri konštituovaní ŽŠR bol k dispozícii koordinátor, ktorý je zároveň aj zástupcom riaditeľky a vyučujúcim občianskej náuky. Predsedníčka uviedla, že koordinátor poskytol informácie o žiackej samospráve celej triede aj v rámci hodín občianskej náuky. Prijímanie rozhodnutí i priebeh stretnutí je v súlade s pomerne malým počtom žiakov na škole, teda viac menej živelné. Predsedníčka však potvrdzuje, že návrhy predkladá vedeniu školy (pedagógom), čo vypovedá o istej miere hierarchie a postupnosti v prijímaní rozhodnutí. ŽŠR sa podieľa, podľa slov predsedníčky, na návrhoch na exkurzie. Tie sú súčasťou plánu práce školy na príslušný školský rok, čo je jeden z podstatných dokumentov školy. Predsedníčka ďalej spomína Vianočný turnaj, Deň otvorených dverí , Imatrikulácie, úpravu – vymaľovanie stien na chodbe, ale napríklad aj *„riaditeľské voľno sa nám podarilo dohodnúť*“.
Najväčšie slabiny vidí predsedníčka vo vzájomnej komunikácii medzi žiakmi a nezáujme o spoluprácu zo strany niektorých spolužiakov. Potvrdzuje však, že pozitíva prevyšujú, pretože *„nemáme problém s akýmkoľvek návrhom prísť za vedením školy*“.
Predsedníčka ŽŠR je zároveň aj členkou Rady školy, pričom sa aj zúčastňuje na jej zasadaniach.

<u>Gymnázium Topoľčany</u>

Koordinátorka ŽŠR(A3)

Rozhovor s koordinátorkou ŽŠR prebiehal koncom apríla 2012. Koordinátorka pôsobila v čase rozhovoru vo funkcii niekoľko dní. Oslovená, aby prijala túto funkciu, bola riaditeľkou školy na základe nášho záujmu o výskum ŽŠR na tejto škole, pričom neobdŕžala žiadne oficiálne poverenie ani menovanie. Z toho vyplýva aj neznalosť problematiky práce koordinátora. Podľa slov koordinátorky však žiacka samospráva pôsobí na škole asi päť rokov, aj keď neskôr doplnila, že zrejme len rok. Ako vyučujúca dejepisu a občianskej náuky bola oboznámená s priebehom volieb do ŽŠR. Každá trieda si volí svojho zástupcu, pričom spolu je v ŽŠR 6 členov. Stretnutia

žiackej samosprávy si žiaci organizujú sami vždy, ak potrebujú niečo presadiť. Napríklad voľno pred exkurziou do Ríma. Žiacka samospráva je využívaná na organizovanie takých aktivít, ako je Deň narcisov, Kvapka krvi alebo Adopcia na diaľku.
V Rade školy žiaci nie sú zastúpení.

Keďže koordinátorka o možnostiach žiackej samosprávy nevedela nič, jej postoj k nej bol spočiatku nedôverčivý a vnímala ju len ako ďalšiu povinnosť, ktorú niekto musí urobiť. Počas rozhovoru však pripustila isté možnosti, kde by vedela nájsť svoju parketu pôsobnosti. Radšej by však koordináciu prenechala „*zanietenému občiankárovi*“. Zaujímavý je aj postoj koordinátorky k účasti zástupcu žiakov v Rade školy, čo by vnímala ako „*veľkú demokratizáciu*“. O tom, ako koordinátorka vníma otvorenú, partnerskú diskusia vypovedá aj odpoveď na otázku, či by sa ako žiačka zapojila do činnosti ŽŠR, keď odpovedala, že „*bála by som sa, že za svoj názor by som mohla byť vnímaná ako drzé decko*“.

Predsedníčka Žiackej školskej rady(A4)

Rozhovor s Predsedníčkou Žiackej školskej rady prebiehal začiatkom júna 2012. Napriek tomu, že na tejto škole nebol ustanovený až do apríla 2012 koordinátor ŽŠR, predsedníčka uviedla, že vo funkcii je od septembra 2011. Aj predsedníčka potvrdila, že ŽŠR je na škole od školského roku 2010/2011, teda rok. Do žiackej samosprávy sa dostala ako predsedníčka triedy po tom, čo ju oslovila triedna učiteľka. Za predsedníčku ŽŠR ju zvolili spomedzi seba ostatní členovia rady. Školenie neabsolvovala a svoju funkciu vníma ako poskytovanie informácii od vedenia školy k žiakom a naopak a pomoc pri riešení problémov žiakov. Plán práce ani stretnutí rady vypracovaný nemá ani predsedníčka, ani ŽŠR. Zo stretnutí, ktoré sú v priemere raz za štvrťrok, si robia zápisnice. Na rozdiel od koordinátorky, predsedníčka nevie o žiadnej akcii, ktorú by ŽŠR organizovala.
Zaujímavé je, že predsedníčka vníma malý školský kolektív, ako nemožnosť správneho fungovania samosprávy na škole. Tú si predstavuje ako hierarchický postup informácií od centra k mase, pričom členovia a predseda ŽŠR majú akúsi výsadu kedy, ako a komu informácie sprostredkovať. Keďže škola je malá, každý hneď vie všetko a táto výsada sa vytráca.
Rovnako ako u koordinátorky aj u predsedníčky je cítiť istú formu nedôvery v inštitúciu ŽŠR, ktorú nevníma veľmi pozitívne aj pre to, že ju cíti ako cudzí prvok v slovenskom prostredí, ako snahu podobať sa americkým školám.

<u>Stredná zdravotná škola, Nitra</u>

Koordinátorka ŽŠR(A5)

Rozhovor s koordinátorkou ŽŠR prebiehal koncom mája 2012. Koordinátorka, pedagogička odborných vyučovacích predmetov, pôsobila v čase rozhovoru vo funkcii

prvý rok, pričom funkcia jej bola pridelená ako výchovnej poradkyni po predchádzajúcom koordinátorovi. Keďže ŽŠR na tejto škole funguje tri roky, je to minimálne druhý koordinátor za toto krátke obdobie. K výkonu tejto funkcie nedostala koordinátorka žiadne oficiálne poverenie ani školenie o fungovaní školskej samosprávy.
ŽŠR má 16 členov, z každej triedy po dvoch zástupcoch, pripravujú však zmenšenie počtu členov na polovicu. ŽŠR sa stretáva asi raz do mesiaca, pričom stretnutia zvoláva koordinátor. Na prvom stretnutí v školskom roku si robia plán práce ŽŠR, koordinátorka vedie dokumentáciu a píše zápisnice so stretnutí. Rozhodnutia prijímajú konsenzom, hľadajú dohodou. Žiacka samospráva pripomienkuje rozvrh, rieši problémy s vyučujúcimi, ale napríklad aj organizujú príhovory na Deň učiteľov, alebo pri príležitosti rozlúčky žiakov štvrtých ročníkov. V rade školy je zástupca žiakov zo ŽŠR, nie však predsedníčka.
Aj v tomto prípade bolo cítiť istý formalizmus čo vyplýva aj zo slov koordinátorky, ktorá sa vyjadrila, že *„bolo by lepšie, ak by takúto funkciu vykonával pedagóg všeobecnovzdelávacích predmetov, ktorý by mal k tomu väčší vzťah a bral by to menej formálne“*.

Predsedníčka Žiackej školskej rady(A6)

Rozhovor s Predsedníčkou Žiackej školskej rady prebiehal koncom mája 2012. Funkciu predsedníčky vykonávala od septembra 2011. Samospráva funguje podľa nej asi tri roky, pravidelne sa schádza raz za mesiac asi desať členov.
O existencii ŽŠR sa dozvedela v prvom ročníku od triednej učiteľky, ktorá mala za úlohu dodať dvoch žiakov do žiackej rady. Triedna učiteľka ich vybrala ako vhodné typy aj so spolužiačkou. Prednesené im to bolo ako nenáročná povinnosť stretnúť sa raz za mesiac. Do funkcie predsedníčky bola vybratá počas jej neprítomnosti v škole, ako sama usudzuje *„zrejme ma vybrali učitelia aj žiaci. Určite sú tu aj aktívnejší ľudia, ktorí by vedeli viac presadiť, lenže by sa mohli dostať do konfliktu s pedagógmi*“.
Predsedníčka sa zúčastnila aj školenia, ktoré organizovala Iuventa a privítala by aj ďalšie.
Svoju prácu vníma a aj vykonáva tak, ako sa od nej očakáva – teda formálne. *„V podstate je to len formálne, nemám reálny vplyv na nič, podpíšem max. zápisnicu, ktorú vedie koordinátor“*. Adekvátny je aj čas, ktorý funkcii venuje: *„Len čas stretnutí, čo je vždy raz mesačne jednu 20 min. prestávku“*.
Predsedníčka nemá prístup k dokumentácii, ktorú považuje tiež len za formálnu, rovnako ako aj aktivity, ktoré podľa jej slov reálne organizuje škola a formálne sa to napíše na ŽŠR.
Do Rady školy bol však nebola vybratá predsedníčka ŽŠR, ale iný žiak. *„Mňa asi nevybrali, lebo by som hlasovala pri voľbe riaditeľa po svojom“*.
Aj keď predsedníčka nevidí reálny význam žiackej samosprávy na ich škole, vidí problémy, ako napríklad skúšanie na neohlásených zastupovaných hodinách, ktoré by žiacka rada mala riešiť.

Bývalý člen a podpredseda ŽŠR na strednej škole(A7)

Rozhovor s Predsedom Mládežníckeho parlamentu mesta Nitra prebiehal koncom februára 2012.
Predseda je od skončenia strednej školy neustále činný v mládežníckych organizáciách v meste Nitra. Ako zástupca žiackej samosprávy na strednej škole bol vyslaný do Mladého parlamentu v Nitre, kde pôsobil až do roku 2010. Následne si založil vlastnú mládežnícku skupinu a s ňou vytvoril paralelný – konkurenčný Mládežnícky parlament mesta Nitra. Hlavným dôvodom, ktorý ho viedol k tomuto kroku bola snaha zbaviť sa tútorstva zo strany mesta a ľudí, ktorí mládežnícku politiku v Nitre organizujú. Jeho cieľom je vstup do vrcholovej politiky a svoje doterajšie i súčasné pôsobenie vníma ako predprípravu na tento krok.
Jeho spomienky na prácu v ŽŠR na strednej škole, ktorú absolvoval v Nitre potvrdzujú formálnosť existencie žiackej samosprávy. *„O existencii ZŠR som sa dozvedel od triedneho učiteľa (SŠ), ktorý prišiel do triedy s požiadavkou, že v nej musíme mať zástupcu“*. Keďže v domácom prostredí sa angažovanosť v spoločenských záležitostiach považovala za samozrejmosť, prihlásil sa za člena rady. Jeho ambícia niečo meniť a vylepšovať však narážala na nezáujem a nedostatočnú podporu zo strany školy. *„Vedenie si proste odškrtlo existenciu ZŠR, dovolili jej určiť na aký film sa v rámci kina pôjde a mohli zorganizovať imatrikulácie (samozrejme až po pedagogickej cenzúre)“*.Na žiadnych vyučovacích hodinách sa o žiackej samospráve nikdy, podľa jeho slov, nehovorilo. Žiacka samospráva by mala zastupovať záujmy žiakov a vedieť ich odkomunikovať a možno aj presadiť u vedenia školy. Respondent však spomína, že s požiadavkami, ktoré neboli v súlade s predstavami vedenia školy nevedeli ani pracovať a nie to ich ešte presadiť.
Jeho postoj k žiackej samospráve na školách je pozitívny, ale musí byť pod správnym vedením. *„Rozmanitosť aktivít, ktoré dokáže ŽŠR pod správnym vedením dosiahnuť a ponúknuť je obrovská. Keďže aktivity ŽŠR vychádzajú vždy priamo z potrieb a požiadaviek žiakov, tak sú logicky vytvárané pre nich a teda majú priamy vplyv na vzťah žiaka ku škole“*.

Záver

Z rozhovorov uskutočnených v rámci Nitrianskeho kraja je možné vyvodiť niekoľko záverov:

1. Okrem bývalého člena a podpredsedu ŽŠR nebol ani jeden z respondentov muž.
2. Všetky respondentky boli vo funkcii rok, maximálne dva (škola existuje dva roky).
3. Respondenti zo škôl štátnych aj cirkevných zriaďovateľov považovali existenciu ŽŠR viac –menej len za formálnu a aj zástupca žiakov v rade školy

buď nie je (cirkevná škola), alebo ak je, tak to nie je predseda ŽŠR, ale inak vyhovujúci žiak (štátna škola).

4. Z výpovedí respondentov súkromnej školy vyplýva, že súkromná škola používa reálne fungujúcu žiacku samosprávu aj ako marketingový nástroj.
5. Proces konštituovania žiackej samosprávy vo väčšine prípadov pripomína skôr nábor, ako demokratický výber.
6. Vplyv na chod školy je minimálny, žiaci sú využívaní na organizovanie neškodných aktivít typu Deň narcisov.
7. Reálni žiacki lídri nie sú v oficiálnej žiackej samospráve vítaní.
8. Proces rozhodovania je v žiackej rade podriadený vplyvu pedagógov.
9. Žiaci pochopili hru na žiacky parlament tak, ako im je predkladaná, teda len ako hru, centrum moci a rozhodovanie je však inde.
10. Preťažení pedagógovia vidia vo funkcii koordinátora len ďalšiu povinnosť, ktorej sa chcú čim skôr zbaviť.